

כמה מילים על...22 ... משחקי למידה

בימי הקורונה ובסגרים בהם הילדים שהו זמן ממושך בבית הרחק ממסגרות למידה מסודרות העלו הורים רבים את הדאגה מהיום שאחרי... מה יהיה עם הלמידה? האחים הגדולים לומדים בצורה מובנית ופרונטאלית ואילו הקטנטנים "לא עושים כלום, רק (!!!) משחקים".

במאמר מספר 3 התייחסתי לנושא הפעילויות – כאן אתייחס לדברים הסמויים מן העין בהם מתרחשת למידה, דברים שהילדים עוסקים בהם באופן אינטואיטיבי וספונטאני - אכן כן (!) ואראה כיצד הם מקדמים למידה. אתן לכם מספר רעיונות כיצד אתם יכולים להפוך את זה (ללא מאמץ רב) למקדמים אף יותר.

בגיל זה אנו רוצים לקדם בין היתר:

מיומנויות שפה ומושגי יסוד. (צבע, גודל, צורה, מרחק, חלוקה לקבוצות, יוצאי דופן, וכו')
מיומנויות מתמטיות (מנייה, הכרת ספרות, התאמת כמויות וכד'...)
מיומנויות מוטוריות וגרפומוטוריות: (אחיזת עיפרון, איכות קו, גזירה, השחלה, קפיצה, עמידה על רגל אחת, דילוג, תפיסת כדור וכד').
מיומנויות פונולוגיות ואורייניות (חלוקה לצלילים והברות, זיהוי אותיות, כתיבת שם ועוד)

חלוקה לקבוצות. יוצאי דופן והכללות.

משחק של חלוקה לקבוצות הוא משחק מהנה שניתן לשחק אותו באוכל, באמבטיה או בכל רגע של הפוגה או "שעמום". (קבוצת העצים, הצבעים, הצורות, המאכלים, החיות, בני המשפחה, גיבורי העל וכד') היכולת להגדיר דברים בתוך קבוצות מפתחת את יכולת ה"הכללה".

המשחק הזה יכול להתפתח ולהפוך ליצירתי ומאתגר יותר ויותר. אתם יכולים לשתף במשחק את בני המשפחה ולחשוב ולהגדיר אין ספור קבוצות.

קבוצות

למשל: אם אנחנו לוקחים את קבוצת החיות - הילד מונה חיות שהוא מכיר (ככל שזוכרים יותר, מה טוב). בני המשפחה יכולים להוסיף חיות נוספות לרשימה וכך הקבוצה גדלה...

תתי קבוצות

כדי שיווצר גם שיפור במיומנויות החשיבה וגם שיפור במיומנויות השפה, אנו מעלים רמת קושי ומחלקים את החיות לתתי קבוצות - למשל: קבוצת החיות השוחות במים. קבוצת החיות בעלות הכנפיים, קבוצת החיות הטורפות, קבוצת החיות הקטנות וכו' מיומנות זו דורשת לבצע הכללות.

גמישות חשיבה

גמישות חשיבה מאפשרת את היכולת לבצע התאמות לשינויים והסתגלות לדרישות או לסדרי עדיפויות משתנים. היא מיומנות המנבאת הצלחה בלמידה ובכישורים חברתיים. כאשר יצרנו תתי קבוצות וחילקנו את החיות לקבוצות שונות- נראה שיצרנו מעין סדר בדברים. אך המגמה שלנו היא לערער את הסדר הזה. ולייצר סימני שאלה....
כריש: הוא גם חיה טורפת וגם חיית מים.

פרפר: הוא גם חיה קטנה וגם חיה בעלת כנפיים.

את הפיל נוכל לשים גם בקבוצת החיות הגדולות וגם בקבוצת החיות הצמחוניות. כלומר... הגדרת הקבוצה משנה את הפריטים בה - וכל אובייקט יכול להתאים לקבוצה על פי ההגדרה המשתנה של הקבוצה.

החשיבות של הבנה זו:

- 1 שאנחנו צריכים להקשיב טוב להגדרה ולא להיות פזיזים.
- 2 שאנחנו לומדים להיות גמישים ולעשות התאמות משתנות.

מה שייך ומה לא שייך.

לאחר שחילקנו לקבוצות. נתנו כותרת לקבוצה, וראינו כיצד פריטים שייכים לקבוצה - אפשר להתחיל לשחק ב"יוצאי דופן" מה לא שייך לקבוצה. המשחק מתנהל כך שהילד צריך לענות- למה הוא לא שייך, ולאיזה קבוצה הוא כן שייך. (למשל: אריה, נמר, שולחן, חתול... תשובה מלאה תהיה: השולחן לא שייך, כי הוא שייך למשפחת הרהיטים וכל השאר שייכים למשפחת החיות).

ככל שילד יכיר יותר משפחות, יהיה לו יותר קל להגדיר ולנמק את השייך והלא שייך. קונקרטי (מוחשי), תמונות, בעל פה

על פי השלבים ההתפתחותיים, מתחילים במשחק בחפצים מוחשיים. למשל לוקחים פלפל עגבנייה ומלפפון ומניחים על השולחן, כדי שהילד יראה את החפצים ולא יצטרך לדמיין. בשלב השני משחקים עם תמונות ורק בשלב השלישי עוברים למשחק מילולי (כלומר להגיד עגבנייה מלפפון פלפל בהנחה שהילד כבר מדמיין איך הם נראים...). ילדי גן ברובם כבר יכולים לשחק ברמה המילולית המופשטת ולא זקוקים להמחשות. (אם נראה לכם שהמשחק קשה להם... ניתן וחשוב "לחזור אחורה" ולשלב חפצים).

מיומנויות מתמטיות

כמו הדוגמאות שנתתי למעלה לגבי עידוד כישורי השפה, כך גם טיפוח המיומנויות המתמטיות נמצא בזמינות גבוהה בכל תחום בחיי היומיום. המיומנויות הנדרשות לבני 4-5: ספירה (לדעת לספור עד עשר - ואפשר גם מעבר...) מניה (למנות חפצים במדויק, לפחות עד 5) הכרת ספרות (להתחיל להכיר את הספרות השונות) התאמת ספרה לכמות (להתחיל עד 3 ולגדולים עד 5). כשאנו מבקשים מהילד לערוך את השולחן לבני המשפחה ולהתאים מספר כלי אוכל למספר בני המשפחה הוא מתאמן על התאמה חד חד ערכית. הוא יתרגל הבנה חשבונית בבישול לפי מתכון, בלחיצה על המספר המתאים בשלט של הטלוויזיה או על כפתור המעלית. כך גם כשנשתף אותו בקניות בסופר. כל אלו הן מיומנויות מתמטיות. המודעות שלנו לכך תהפוך את זה מלמידה אקראית ללמידה מכוונת ומקדמת. איך משלבים פעילות העשרה בחיי היומיום?

הדוגמאות שנתתי כאן למיומנויות מתמטיות ולמשחקי מילים הקשורים לתורת הקבוצות מפתחים מיומנויות שפה, ידע, אוצר מילים, גמישות חשיבה ועוד – זהו רק זרקור קטן על שתי מיומנויות מיני רבות שהילד מפתח תוך כדי משחק בחיי היומיום שלו. הן לא דורשות תכנון זמן, קניית ציוד, מיקום מסודר, ידע או כשרון. זו למידה מזדמנת. ואתם... יכולים "לצוד הזדמנויות" במקלחת, בהכנת הארוחה, בזמן ישיבה אינטימית על הספה או בכל פעם ש"תחושת האשם" מציפה אתכם. לא צריך לתת לזה כותרת של "למידה".

אתם ההורים תמיד יכולים להצטרף למשחק שהילד משחק ונהנה ממנו, לשאול שאלות או להציע רעיונות. לדוגמא: אם הילדה בונה בלגו או במגנטים שלה אפשר להביא את תיבת החיות (וכבר יש לנו אפשרות לשחק במיונים ובקבוצות). הילד משחק עם הבובות ומכין להן ארוחה ושוב ישנה הזדמנות "להזמין" ממנו מזונות ממשפחות שונים, ותוך כדי כך לבצע למידה מהנה "בדרך המשחק".

משחקים מתמטיים: מנייה, ספירה, התאמת כמויות ומשחקי מילים כמו: קבוצות, חריזה, הפכים, זכר ונקבה, יחיד ורבים ועוד הם חלק מהפעילות, המשחק וחיי היומיום בבית.